

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ըմտանեկան հոգեբանություն,
կոնֆլիկտներ

Առարկան՝ Հասարակագիտություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Լիդա Հովհաննիսյան

Ուսումնական հաստատություն՝ «Արտաշատի ավագ
դպրոց» ՊՈԱԿ

Երևան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3 էջ
1.1 Ծրագրի նպատակները, խնդիրները	4 էջ
2 Ընտանեկան հոգեբանություն, կոնֆլիկտներ	5-10 էջ
2.1 Ամուսնություն և ընտանիք, ընտանիքի տեսակները և հարաբերությունները	5-6 էջ
2.2 Կոնֆլիկտներ	7-8 էջ
2.3 Կոնֆլիկտ ամուսնական զույգի միջև	9-10 էջ
2.4 Կնոջ և տղամարդու սեռական ներդաշնակության տարիքային հարաբերակցումը	11-13 էջ
2.5 Կոնֆլիկտ ծնող-երեխա հարաբերություններում	14-15 էջ
2.6 Կոնֆլիկտ երեխա-երեխա հարաբերություններում	16 էջ
2.7 Կոնֆլիկտ ընտանիքի այլ անդամների հետ	17 էջ
3 ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	18 էջ
4 ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	19 էջ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտանեկան հոգեբանություն, կոնֆլիկտներ թեմայով պատրաստ հետազոտական աշխատանքը պատմում է, թե ինչ է ընտանիքը, ինչպես է այն կազմվում: Աշխատությունը ներկայացնում է ընտանիքի տեսակները ժամանակակից ընտանիքի գործառույթները, դերը և հարաբերությունները, ներընտանեկան կոնֆլիկտները և դրանց հաղթահարման ուղիները:

«Ընտանեկան հարաբերություններ, կոնֆլիկտներ» թեման բավականին կարևոր է, քանի որ հստակ մատնանշում է, թե ինչ է ընտանիքը, ինչպես է այն կազմվում՝ և ժամանակի ընթացքում առաջանում կոնֆլիկտներ: Կոնֆլիկտների գրեթե միշտ բախվում են առօրյա կյանքում և առաջացնում են բազում ընտանեկան խնդիրներ, անառողջ մթնոլորտ ամուսնական հարաբերություններում և ամենացավոտը դա ազդում է երեխայի անձի ձևավորման վրա:

Հաճախակի կոնֆլիկտներն ազդում են ընտանիքի հոգեբանական մթնոլորտի վրա, քայքայում հարաբերությունները, ընտանիքի անդամների մեջ առաջացնում սթրես, լարվածություն, տհաճ հոգեվիճակներ: Ընտանեկան կոնֆլիկտների արդյունքում առաջին հերթին տուժում են երեխաները, որոնք ունենում են անձնային զարգացման խեղաթյուրումներ և վարքի խանգարումներ:

Երեխայի անձի ձևավորումն առաջին հերթին տեղի է ունենում ընտանիքում, և ընտանեկան մթնոլորտը, հարաբերությունները, դաստիարակությունը վճռորոշ ազդեցություն են ունենում երեխայի ներդաշնակ զարգացման և հոգեկան առողջության վրա:

Ծրագրի նպատակները

1. Պարզել ընտանեկան կոնֆլիկտների առաջացման հիմնական պատճառները:
2. Պարզել թե կոնֆլիկտները ինչպես են ազդում ընտանիքի անդամների, երեխաների վրա:
3. Բացահայտել կոնֆլիկտներից գերծ մնալու ուղիները :
4. Ձևավորել առողջ ընտանեկան մթնոլորտ:
5. Եզրակացություն անել ուսումնասիրված նյութի վերաբերյալ:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

Ընտանեկան կոնֆլիկտների հետևանքով աճել են զույգերի միջև բաժանությունները ,ընտանեկան բռնությունները,անառողջ մթնոլորտը,որը ազդում է երեխայի անձի ձևավորման վրա:Կոնֆլիկտային իրադրությունը երեխային դարձնում է սառնասիրտ, չշփվող, դաժան, անուշադիր, ագրեսիվ, կոպիտ կամ էլ անվստահ, ինքնամփոփ, ընկճված ու անտարբեր: Կոնֆլիկտային հարաբերությունները միանշանակ բացասական ազդեցություն են գործում երեխայի վրա: Երեխան, որը մշտապես գտնվում է լարված, սթրեսային վիճակում, չի կարողանում կապեր հաստատել հասակակիցների և մեծահասակների հետ, ունենում է ոչ ադեկվատ, ցածր ինքնագնահատական:Պետք է հաղթահարման ուղիներ գտնել կոնֆլիկտներից խուսափելու համար:Ընտանիքն ամուր է այն ժամանակ, երբ զույգերի միջև ստեղծված են բարիդրացիական հարաբերություններ, երբ ազատ քննարկվում են տարբեր թեմաներ, երբ ամուսիններն ունեն ընդհանուր հետաքրքրություններ,

ընդունակ են ապրումակցման, զիջող են և, ամենակարևորը, երբ ընտանիքի հիմքում սերն է:

Ընտանեկան հոգեբանություն կոնֆլիկտներ

Ամուսնություն և ընտանիք, ընտանիքի տեսակները և հարաբերությունները

«Ընտանիք» բառը լատիներեն familia(անգլերեն՝ family,ֆրանսերենում՝famille)բառից է ծագում ,որը նշանակել է տոհմ,ցեղ ,ռուսերենում՝семья-ն ծագել է «սերմ» բառից:Հայերենում ընտանիք բառը կազմում են ընդ-ը և տուն-ը,տանիք-ը այսինքն՝ հայերեն լեզվամտածողության մեջ ընտանիք են կազմում մի տան մեջ ,մի տանիքի ,մի հարկի տակ ապրող մարդիկ:Ամուսնությունը և ընտանիք կազմելը յուրաքանչյուր մարդու համար կենսական կարևորագույն անհրաժեշտություն են:Ամուսնությունը կնոջ և տղամարդու միությունն է սոցիալական կապի հատուկ ձև :Սոցիալական գիտությունների տեսանկյունից ընտանիքը սոցիալական կառույց է ու սոցիալական խումբ:«Ընտանիք» հասկացությանը հատկանշական է հետևյալ բնութագրիչները.ա)արյունակցական,ազգակցական կապեր,բ)համատեղ բնակություն:

Ընտանիքի ավանդական միջուկը ամուսնական զույգն է.այդ միջուկը լրացնում են երեխաները,ազգականները և ամուսինների ծնողները:

Ընտանիքը ազգակցության վրա հիմնված սոցիալական խումբ է , որի անդամները միմյանց հետ կապված են կենցաղի ընդհանրությամբ,փոխադարձ օգնությամբ և բարոյական պատասխանատվությամբ:Մասնագետները ժամանակակից ընտանիքի ավելի քան 40 տարատեսակներ են առանձնացնում պայմանավորված ազգային,կրոնական,մշակութային,մասնագիտական և այլն:Կա ընտանիքի 2 հիմնական տեսակ՝միջուկային և ընդլայնված:Միջուկայինը՝ ամուսնական զույգից և զավակներից:Ընդլայնվածը բացի ամուսիններից և երեխաներից նաև պապը,տատը և այլ հարազատներ:

Ընդհանուր առմամբ կարելի է առանձնացնել ընտանիքի 4 հիմնական գործառույթ՝վերարտադրողական,տնտեսական ,սոցիալական , հաղորդակցական:

Քանի որ ընտանիքը սոցիալական խումբ է ուստի նրա ներսում նույնպես դերի բաշխում է կատարվում :

Ընտանիքում տղամարդը կատարում է ամուսնու և հոր դեր:Եթե ընտանիքի մեջ մտնում են նաև տղամարդու ծնողները ապա,նրանց հարաբերություններում հանդես է գալիս զավակի,որդու դերում: Յուրաքանչյուր դեր կազմված է սպասումներից կամ ակնկալիքներից եթե որևէ կին ընտանիքի մոր դերն է կատարում ,նրանից սպասում են որ խնամի և գուրգուրի իր զավակներին ,զբաղվի նրանց կրթությամբ,պաշտշանի հնարավոր վտանգներից:Ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամ ունի իր իրավունքները: Օրինակ մայրը իրավունք ունի պահանջելու որ երեխաները հարգեն իրեն ,կատարեն իրենց պահանջները:Ի վերջո խմբում սեփական դերը կատարելու համար պետք է նաև ճանաչել ու ընդունել մյուս անդամների դերը և նրանց հետ դերային հաղորդակցության մեջ մտնելու ցանկություն ունենալ:Մենք հաճախ լսում ենք «հայրը ընտանիքի գլուխն է»,«տղամարդը դրսի պատն է,իսկ կինը`ներսի»,«կինը ընտանիքի օջախը վառ պահողն է»:Դրանք հենց ավանդական դերի պատկերավոր ձևակերպումներն են: Վերջին ժամանակներում ընտանեկան հարաբերություններն էական փոփոխությունների են ենթարկվել: Ավելացել է բջջային` ամուսիններից և երեխաներից կազմված ընտանիքների թիվը: Փոխվել են ընտանիքում ամուսինների ֆունկցիաները, նրանց արժեհամակարգը, վերաբերմունքը երեխաների նկատմամբ, դաստիարակության մեթոդները: Շատ կարևոր է ուսումնասիրել ընտանեկան հարաբերություններում տեղի ունեցող տեղաշարժերը, ընտանեկան կոնֆլիկտների առաջացման պատճառները և դրանց ազդեցությունը երեխայի անձի ներդաշնակ ձևավորման վրա:

ԿՈՆՖԼԻԿՏՆԵՐ

Գոյություն ունի կոնֆլիկտ՝ հասկացության մի քանի սահմանում: Բ. Մ. Ռեբուսը կոնֆլիկտը բնութագրում է որպես մարդկանց գիտակցության մեջ միմյանց հանդեպ հակադարձ ուղղված և անհամատեղելի միտումների բախում՝ կապված բացասական սուր հուզական ապրումների հետ» Ըստ Ա. Վ. Սերգեյչուկի՝ կոնֆլիկտը անհատների անհամատեղելի նպատակների, հետաքրքրությունների, դիրքորոշումների, կարծիքների, հայացքների բախում է»: Ի տարբերություն Ռեբուսի և Սերգեյչուկի՝ Ա.Ս.Ստոյարենկոն կոնֆլիկտը բնութագրում է ոչ թե որպես բախում, այլ հակասություն. Կոնֆլիկտը երկուս ավելի մարդկանց (խմբերի) միջև սուր և դժվար լուծվող հակասություն է, որը բնութագրվում է հակամարտությամբ, հակասող կողմերի կողմից ուժեղ միջոցների փոխադարձ կիրառմամբ՝ հակառակ կողմին հաղթելու նպատակով»

Ըստ վիճակագրական տվյալների ընտանեկան կոնֆլիկտների հիմնական պատճառը հաղորդակցման կուլտուրայի, փոխադարձ վստահության, քաղաքավարության, ուշադրության, բարյացակամության, նրբազգացության բացակայությունն է: զգացումի բացակայությունը և այլն:

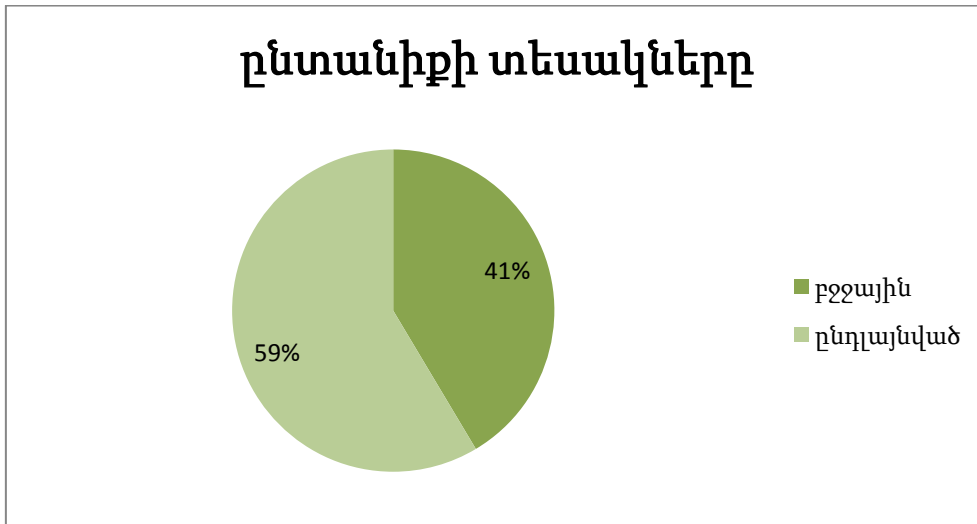
Իրականում կոնֆլիկտների պատճառ կարող են հանդիսանալ հոգեբանական անհամատեղելիությունը, սեռական խնդիրները, միմյանց մտադրությունները չհասկանալը, վարքի սխալ մեկնաբանությունները, բարոյականության վերաբերյալ տարբեր մոտեցումները, պարտքի և պատասխանատվության: Համերաշխ ընտանիքը կարող է ինքը կարգավորել դերային հարաբերությունները, օրինակ՝ նրանք կարող են փոխադարձ համաձայնությամբ որոշակի ժամանակով փոխել դերը կամ որևէ դեր համատեղ կատարել : Դա նույնպես համերաշխ ընտանիքի հաջողության գրավականն է :

Կարևորելով ընտանիքի և ընտանեկան հարաբերությունների դերը երեխայի անձի ներդաշնակ ձևավորման վրա՝ մենք, հարցաթերթային հարցման միջոցով, որին մասնակցել է ընդլայնված և բջջային ընտանիքների 20 ամուսնական զույգ,

բացահայտեցինք կոնֆլիկտների առաջացման հաճախականությունը:

Հարցաթերթային հարցման արդյունքում ստացանք հետևյալ պատկերը.

Դիագրամ 1

Կոնֆլիկտների առաջացման հաճախականությունն ընդլայնված և բջջային ընտանիքներում

Փաստորեն ընդլայնված ընտանիքներում կոնֆլիկտներն ավելի հաճախ են ծագում, քան բջջային ընտանիքներում: Ընդլայնված է այն ընտանիքը, որտեղ բացի ամուսիններից և նրանց երեխաներից կան նաև այլ ազգականներ: Ստորև ներկայացված են ուսումնասիրության արդյունքում բացահայտված ընտանեկան կոնֆլիկտների տեսակներն ու դրանց հիմնական պատճառները:

Կոնֆլիկտ ամուսնական զույգի միջև: Կին-տղամարդ հարաբերություններում կոնֆլիկտի պատճառ կարող են լինել հոգեբանական անհամատեղելիությունը, զույգերից մեկի ծանր՝ բնավորությունը, սեռական անբավարարվածությունը, դավաճանությունը, աշխարհընկալման և արժեհամակարգի անհամապատասխանությունը, կնոջ անկարողությունը՝ լուծելու կենցաղային հարցերը, ֆինանսական խնդիրները և այլն: Կոնֆլիկտը կարող է պայմանավորված լինել նաև ընտանեկան հարաբերությունների ճգնաժամով: Առաջին ճգնաժամն ի հայտ է գալիս ամուսնության 1-ին տարում, հատկապես երբ ընտանիքում երեխա է ծնվում, երկրորդը՝ ամուսնության 3-7-րդ տարում, երրորդը՝ 17-25-րդ տարում:

Ամուսնական կոնֆլիկտները հաճախ առաջանում են զույգերի ֆիզիկական և հոգեբանական անհամատեղելիության պատճառով: Հոգեբանական համատեղելիությունը պայմանավորված է ամուսինների խառնվածքի տիպով և բնավորության գծերով: Որքան ամուսինները նման են իրար բնավորությամբ և խառնվածքով, այնքան ավելի շատ են նյարդայնացնում և հոգնեցնում միմյանց: Ներդաշնակ զույգ կարող են լինել օրինակ սանգվինիկ ամուսինն ու մելանխոլիկ կինը: Ֆիզիկական համատեղելիությունը պայմանավորված է կնոջ և տղամարդու օրգանիզմի կառուցվածքով, սեռական օրգանների առանձնահատկություններով, որոնք էական նշանակություն ունեն սեռական կյանքում: Արդեն ապացուցված է, որ սեռական անբավարարվածությունը, ինտիմ կյանքում առկա խնդիրներն առաջացնում են սառնություն ու անտարբերություն կին-տղամարդ հարաբերություններում: Ընտանիք կազմելիս հարկավոր է հաշվի առնել նաև այն, որ տղամարդկանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը տեղի է ունենում 25

տարեկանում, իսկ կանանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը՝ 18-20 տարեկանում: Բացի այդ, տղամարդկանց սեռական հակումն ավելի երկար է պահպանվում, քան կանանց: Ուստի, կենսաբանական տեսանկյունից ցանկալի է, որ զույգ կազմելիս տղամարդը լինի տարիքով ավելի մեծ, որպեսզի սեռական կյանքում լինի ներդաշնակություն:

Կնոջ և տղամարդու սեռական ներդաշնակության տարիքային հարաբերակցումը

Ամուսնական կոնֆլիկտների առաջացման մյուս հաճախակի հանդիպող պատճառը տղամարդու՝ որպես լոկ ֆինանսի աղբյուր դիտարկվելն է: Այն միտքը, որ ընտանիքի անդամները ֆինանսապես տղամարդուց կախվածության մեջ են, սկսում է ճնշել և բացասաբար անդրադառնալ նրա հոգեկանի վրա: Արդյունքում թուլանում է նրա կապը նախ՝ կնոջ, ապա՝ երեխաների հետ: Գոյություն ունեն նաև այնպիսի ընտանիքներ, որտեղ բավականին բարձր է կոնֆլիկտայնության աստիճանը, խաթարված է ընտանիքի անդորրը, միջանձնային հարաբերություններում առկա է լարվածություն: Դրանք են.

o ներոտիկ ընտանիքներ, որտեղ գույգի մոտ նկատվում են տագնապայնության բարձր մակարդակ, քնի խանգարում, ագրեսիվություն,

o ճգնաժամային ընտանիքներ, որտեղ ամուսինները թշնամաբար են տրամադրված միմյանց նկատմամբ, հաշվի չեն առնում միմյանց հետաքրքրությունները, հակված չեն փոխզիջման,

o պրոբլեմային ընտանիքներ, որտեղ առկա խնդիրների, կյանքի ծանր պայմանների արդյունքում ընտանիքը հայտնվում է անկայուն վիճակում: Մշտական վեճերը, կոնֆլիկտները միանշանակ ազդում են ինչպես ամուսնական գույգի, այնպես էլ երեխայի հոգեկան առողջության վրա Ծնողների միջև ծագած կոնֆլիկտի արդյունքում երեխան կարող է ունենալ մեղքի զգացում՝ կարծելով, որ ինքն է հանդիսացել կոնֆլիկտի պատճառ: Որոշ դեպքերում էլ երեխայի մեջ կարող է առաջանալ
վախի
զգացում:

Սա նկատվում է հատկապես այն ժամանակ, երբ երեխան ականատես է լինում ծնողների վեճին կամ բռնության տեսարանների: Այսպիսի երեխաներն ապրում են մեղքի, վախի զգացումով, լինում մեկուսացված ու անհանգիստ, նաև կարող են ունենալ նյարդային, հոգեսոմատիկ և այլ հիվանդություններ: Հարկ է նշել, որ որոշ երեխաների համար էլ կոնֆլիկտը դառնում է սովորական մի երևույթ: Հետագայում՝ հասուն տարիքում, նրանք այդ նույն անտարբերությունը դրսևորում են շրջապատող մարդկանց, երևույթների նկատմամբ, դառնում են սառնասիրտ, ունենում ապրումակցման ցածր մակարդակ: Այս երեխաների ծնողները, տարված լինելով հարաբերություններ պարզելով, չեն նկատում, որ իրենց երեխան ձեռք է բերում

բնավորության բացասական գծեր, կատարում անընդունելի արարքներ, դրսևորում հակասոցիալական վարքագիծ:

Կոնֆլիկտ ծնող–երեխա հարաբերություններում:

Ընտանիքում ծնողը կարող է կոնֆլիկտներ ունենալ տարբեր տարիքի երեխաների հետ: Պատճառը ծնողի՝ երեխայի տարիքային և հոգեբանական առանձնահատկությունները չգիտակցելն է, դաստիարակության ձևերին չտիրապետելը, երեխայի մտադրությունները չհասկանալը, նրան մշտապես փոքր և անկարող մարդ համարելը: Մի տարիքային փուլից մյուսին անցումն ուղեկցվում է ճգնաժամով, որը միշտ չէ, որ սահուն է ընթանում: Ճգնաժամը կարող է լարվածություն առաջացնել հարաբերություններում՝ հատկապես երեք տարեկանում և դեռահասության տարիքում: Երեք տարեկանի ճգնաժամի պատճառը գոյություն ունեցող հակասությունն է երեխայի պահանջմունքների և դրանց բավարարման միջև: Երեխաներն այս շրջանում դառնում են կամակոր, համառ, ամեն ինչ անում են պահանջվածին հակառակ, բացասական վերաբերմունք են ցուցաբերում մեծահասակների նկատմամբ, թեպետ պետք է նշել, որ երեխայի նեգատիվիզմը ոչ բոլորի նկատմամբ է դրսևորվում. այն խիստ ընտրողական բնույթ է կրում և ուղղված է մասնավորապես նրանց դեմ, ովքեր փորձում են ճնշել իր ազատությունը: Մեծահասակները պետք է իմանան, որ երեք տարեկանի ճգնաժամն անցողիկ երևույթ է և վկայում է այն մասին, որ երեխան պատրաստվում է անցնել հաջորդ տարիքային փուլ: Ծնողների տեղեկացվածությունը, նրանց հանդուրժողականությունը թույլ չեն տալիս, որ ծնող–երեխա հարաբերություններում նվազի ջերմությունը, անջրպետ առաջանա:

Մեծ թվով կոնֆլիկտներ են առաջանում դեռահասության տարիքում, ինչը պայմանավորված է դեռահասների հոգեբանական, ֆիզիկական և սեռական կյանքում տեղի ունեցող փոփոխություններով: Դեռահասությունն ինքնին համարվում է ճգնաժամային տարիք, և այս տարիքային փուլում առավել կարևոր են ընտանեկան ջերմ հարաբերությունները, փոխադարձ վստահությունը, հարգանքը, փոխըմբռնումը: Այս տարիքային փուլում հաճախ է առաջանում Ֆիայրեր և որդիներ՝ խնդիրը: Մի դեպքում դեռահասն սկսում է համեմատել Ֆիդեալական ծնողի՝ իր պատկերացումներն իրական ծնողների հետ և տեսնում է, որ հսկայական տարբերություն կա իդեալական՝ և Ֆիրական՝ ծնողների միջև: Մյուս դեպքում

դեռահասը, որի մոտ սկսվել է ֆիզիկական բուռն զարգացման և սեռական հասունացման գործընթաց, սկսում է իրեն մեծ համարել և բոլորից պահանջել, որ իրեն վերաբերվեն ինչպես մեծի: Բոլոր դեռահասները, առանց բացառության, ունեն այդ ձգտումը: Այն ծնողները, ովքեր շարունակում են դեռահասին վերաբերվել փոքր երեխայի նման, ունենում են լուրջ խնդիրներ: Ծայրահեղ դեպքերում ծնող-երեխա լարված հարաբերությունները հանգեցնում են նյարդայնության, ընկճախտի, բռնության դրսևորումների: Ծնող-երեխա հարաբերություններում կոնֆլիկտներ են առաջանում նաև սխալ դաստիարակության պատճառով: Ծնողը միշտ ձգտում է իր երեխային դարձնել օրինակելի, անթերի՝ կիրառելով խիստ պատժամիջոցներ, կոպիտ վարվելով, քիչ խրախուսելով, երբեմն էլ դաժան վերաբերմունք դրսևորելով: Ոչ տեղին պատիժը, ծնողի կոպտությունը, դաժանությունը երեխայի մեջ հանգեցնում են երկու ծայրահեղ դրսևորումների. առաջին դեպքում երեխան մեծանում է չարացած, ագրեսիվ, երկրորդ դեպքում՝ անվստահ, բարդույթավորված: Փոքր տարիքում երեխայի ագրեսիվությունը դրսևորվում է նրանում, որ երեխան սկսում է հանել տիկնիկի աչքերը, դիտավորյալ կոտրել խաղալիքները, պոկել ծաղիկները, քարով հարվածել բակի կատուներին և շներին: Գերադասում է խաղալ ագրեսիվ խաղալիքներով՝ զենք, ատրճանակ, նետ ու աղեղ և այլն: Այնուհետև երեխայի ագրեսիվ հակումները դրսևորվում են շրջապատող մարդկանց նկատմամբ: Երեխան ֆիզիկական ուժ է կիրառում իրենից թույլերի հանդեպ, փորձում ճնշել նրանց, նվաստացնել, ցավ պատճառել: Բազմակի դիտարկումները ցույց են տվել, որ ավտորիտար ոճի ծնողների երեխաները մեծանում են ընկճված, անվստահ, ինքնամփոփ, կաշկանդված, չշփվող: Նրանք ինքնավստահ և նախաձեռնող չեն, չեն կարողանում ինքնուրույն որոշումներ կայացնել, կազմակերպել սեփական կյանքն ու աշխատանքը:

Կոնֆլիկտ երեխա-երեխա հարաբերություններում:

Երեխա-երեխաների հարաբերություններում կոնֆլիկտի պատճառները մի քանիսն են: Առաջին պատճառը երեխայի հանդեպ ուշադրության պակասն է: Որպես կանոն՝ ընտանիքում երկրորդ երեխայի ծնունդն առաջնեկի մեջ առաջացնում է մերժված, անտեսված լինելու զգացողություն, ինչն էլ կարող է վերածվել ասելության ինչպես ծնողի, այնպես էլ քրոջ կամ եղբոր նկատմամբ: Երկրորդ երեխայի ծնվելուց հետո ծնողներն առավել ուշադիր պետք է լինեն առաջնեկի նկատմամբ, նրա մեջ ձևավորեն դրական վերաբերմունք նորածնի նկատմամբ: Միայն ծնողից է կախված երեխա-երեխա հարաբերությունների բնույթը: Երեխա-երեխա հարաբերություններում կոնֆլիկտի առաջացման երկրորդ պատճառը ծնողի կողմից երեխաների միջև սեռային խտրություն դնելն է: Հայկական ընտանիքներում նորմալ է տղա-աղջիկ երեխաներին բաժանել ծնողների միջև: Մայրերը սովորաբար սիրում են տղա երեխաներին՝ տալով նրանց արտոնություններ, իսկ հայրերը նմանատիպ վերաբերմունք են դրսևորում աղջիկների հանդեպ: Երեխան դեռևս վաղ տարիքից հասկանում և զգում է ծնողի վերաբերմունքն ու սկսում է հակակրանք զգալ եղբոր կամ քրոջ նկատմամբ:

Կոնֆլիկտ ընտանիքի այլ անդամների հետ:

Եթե համեմատենք ընդլայնված և բջջային ընտանիքները, ապա կտեսնենք, որ ընդլայնված ընտանիքներում առաջանում են այնպիսի կոնֆլիկտներ, որոնք ուղղակի չեն կարող առաջանալ բջջային ընտանիքներում: Հայկական իրականությունում ընդունված ավանդույթ է, երբ տղան ամուսնանում և իր կնոջ հետ ապրում է հայրական ընտանիքում, որտեղ, բացի ծնողներից, ապրում են նաև եղբայրները, քույրերը և այլ հարազատներ: Որքան բազմանդամ է ընտանիքը, այնքան դժվար է ապահովել բարիդրացիական մթնոլորտ: Բազմաթիվ ընտանիքների ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ընդլայնված ընտանիքներում կոնֆլիկտը հիմնականում առաջանում է հարսների և սկեսուրների միջև: Կոնֆլիկտների պատճառ կարող են հանդիսանալ կենցաղային պայմանները, ֆինանսական խնդիրները, կրթվածության մակարդակի տարբերությունները, մայրական խանդը, հարսի ինքնահաստատվելու ձգտումը, երեխայի դաստիարակության հետ կապված տարբեր մոտեցումները, բնավորության և խառնվածքի անհամատեղելիությունը և այլն: Կոնֆլիկտներ են առաջանում նաև ընտանիքի այլ անդամների միջև, երբ առաջ է գալիս նյութական բարեկեցության, ժառանգության հարցը: Առաջին հայացքից թվում է, թե այս տեսակի կոնֆլիկտներն ազդեցություն չունեն երեխայի հոգեկան զարգացման վրա, սակայն, երբ երեխան ականատես է լինում, թե ինչպես են ծնողները վիճաբանում, վիրավորում, վարկաբեկում մեկը մյուսին, փոխվում է նաև նրա հոգեվիճակը: Կոնֆլիկտային իրադրություններեխային դարձնում է սառնասիրտ, չշփվող:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հետևելով ընտանիքների խնդիրներին՝ մենք կարող ենք փաստել որ ընտանեկան կոնֆլիկտների հիմնական պատճառը հաղորդակցման կուլտուրայի, փոխադարձ վստահության, քաղաքավարության, ուշադրության, բարյացակամության, նրբազգացության բացակայությունն է: Հարկ է նշել, որ որոշ երեխաների համար էլ կոնֆլիկտը դառնում է սովորական մի երևույթ: Հետագայում՝ հասուն տարիքում, նրանք այդ նույն անտարբերությունը դրսևորում են շրջապատող մարդկանց, երևույթների նկատմամբ, դառնում են սառնասիրտ, ունենում ապրումակցման ցածր մակարդակ: Ընդհանրացնելով կատարած աշխատանքը՝ մենք եկանք այն եզրակացության, որ ընտանիքի անառողջ մթնոլորտը, ամուսինների կոնֆլիկտային հարաբերությունները միանշանակ բացասական ազդեցություն են գործում երեխայի վրա: Երեխան, որը մշտապես գտնվում է լարված, սթրեսային վիճակում, ունենում է ծանր՝ բնավորություն, չի կարողանում կապեր հաստատել հասակակիցների և մեծահասակների հետ, ունենում է ոչ ադեկվատ, ցածր ինքնագնահատական: Ցանկացած ընտանիքում վեճերն ու կոնֆլիկտներն անխուսափելի են, ուստի յուրաքանչյուր մեծահասակ ամուսնական զույգ պետք է սթափ գիտակցի, որ պատասխանատվություն է կրում ձևավորելու և դաստիարակելու առողջ երեխա: Այդ պատճառով ընտանիքում պետք է. **1.** կոնֆլիկտների թիվը հասցնել նվազագույնի, իսկ առաջացման դեպքում դրանց արագ լուծում տալ, **2.** ընտանիքում ստեղծել խաղաղ, հանգիստ մթնոլորտ երեխայի ֆիզիկական և հոգեկան զարգացման համար, **3.** բարիդրացիական հարաբերություններ հաստատել ինչպես երեխայի, այնպես էլ ընտանիքի բոլոր անդամների հետ՝ հիմնված սիրո և հարգանքի վրա:

Չ ր ա կ ա ն ո լ թ յ ո լ ն

1. Սեդրակյան Ս.Ա. Ընտանիքի հոգեբանություն. Երևան: Տղարարտու! համալս., 2010,
2. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. СПб.: Питер, 2003. -
3. Лобан Н.А. Конфликтология : УМК – Минск.: Изд-во МИУ, 2008
4. Ребус Б.М. Психологические основы управления школой. – Ставрополь.: СГПИ. 1990.
5. Сергейчук А.В. Социология управления. - СПб.: Бизнес-пресс, 2002.
6. Столяренко А.М. Общая и профессиональная психология. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.

7.10 րդ դասարան «Հասարակագիտություն»

<https://online.fliphtml5.com/fumf/oopd/#p=1>

<https://www.doctors.am/yntanekan-konfliktner>

https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B8%D5%B6%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%A5%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%AF%D5%B8%D5%B6%D6%86%D5%AC%D5%AB%D5%AF%D5%BF

